

Antalya'nın Yönetiminde “Kent Vizyonu” Etkili Bir Araç Olabilir

Gülser ÖZTUNALI KAYIR*

Değişim yaşamın temel ve zorunlu koşulu. Kentler de bu koşulun dinamiklerinin yaratıldığı alanlardır. Küresel ölçekte gelişmiş ya da gelişmekte geri bıraktırmış tüm ülkeler; son derece köklü değişim süreçleri içine girmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla her yenilik değişim ve dönüşüm, ülkemizi ve kentlerimizi de yakından etkilemektedir. Bir kentin vizyonu belirlenmeye çalışılırken küresel, ulusal ve yerel değişim dinamiklerini dikkate almak gerekmektedir. Ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik, ekolojik ve demografik değişimler giderek daha da önem kazanmaktadır. Bu çalışmada kent vizyonu kavramı bağlamında Antalya kenti yönetiminin gelecekte hangi konularda, alanlarda, nasıl yoğunlaşabileceği ve neleri dikkate alabileceği irdelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları açısından birkaç noktanın belirtilmesi önem taşımaktadır. Antalya kenti üzerine araştırma yapmak için öncelikle kente ait sağlıklı verilere ulaşabilme sorunuyla karşılaşmıştır. Araştırmayı AB kentsel göstergelerine yönelik yapmaya çalıştıysak da sağlıklı verilere ulaşamamıştır. Kullanılan veriler çeşitli kaynaklardan derlenerek elde edilebilmiş, zaman zaman da farklı kaynaklarda aynı ölçüm veya kategoriler için çok farklı veri ve kavramlarla karşılaşmıştır. Bilimsel açıdan sakıncaların da bilincinde olarak kentsel genel hatlar çizilmiş ve genel verilere yer verilmiş, yıllar itibariyle, diğer kentler ve farklı göstergeler arası ilişki kıyaslamaları yapılamamış ve öncelikli olarak ulusal kaynaklar dikkate alınarak Antalya kentine özgü dinamikler değerlendirilmeye çalışılmıştır.

* Doç.Dr., Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü.

I - Kent Vizyonu Kavramı ve Küresel Dönüşüm

“Kent Vizyonu” kentsel değişimin izlenebilmesi, denetlenebilmesi ve kentin genel yönetimi için etkili bir araç olabilir. Kent vizyonunu, *“kentin geleceğinin kurgulanması yolunda geliştirilecek olan, küresel, ulusal, yerel ölçekte değişimleri, yeni dinamikleri ve gelecek kuşakları dikkate alan, temel kentsel ihtiyaçların karşılanmasının yanı sıra yaşam kalitesinin yükseltilmesi, geleceğe yönelik gelişme stratejilerinin saptanması, sosyal, kültürel, ekonomik ve ekolojik zenginliklerin yaratılması ve bunların adil dağılımının sağlanması, kenttaşlar başta olmak üzere tüm ortakların bir araya gelerek ortak amaçlarda birleşmeleriyle oluşturacakları, esnek ve yaratıcı politikalar, programlar, projeler, önlemler ve yatırımlar bütünü”* olarak tanımlayabiliriz.

Kanada'nın Ottawa Kenti Yaşayanları *“Bizlerin yeni kent ideali: kadın ve erkek hepimizin sağlıklı, güvenli ve hakkaniyet içinde yaşamasını güvence altına almak amacıyla, topluluğun kaynakları ve hizmetlerini birlikte kullanmak, geliştirmek ve işletmek için çalışma kapasitesine sahip olmak ve her tür fırsattan en iyi şekilde yararlanmaktır”*(ottawa.ca/2020) diyerek, geliştirici, eşitlikçi, adil ve toplumsal cinsiyet duyarlılığına sahip kenttaşlar olarak taleplerini iletmektedirler.

Avrupa Şehirciler Konseyi tarafından ortak bir *“Avrupa Kentleri Ağı Vizyonu”* geliştirilmiş ve 20 Kasım 2003 tarihinde *“Yeni Atina Şart”*ı oluşturulmuştur. Bu vizyon *“Bağlaşık Kentler”* düşüncesine dayanmakta, kentlerin; sosyal alanda, ekonomide, zamanda, uzamda, ekolojik alanda, birbirine bağlı ve uyumlu olmasını hedeflemektedir. Bağlaşık Kentler Vizyonu'nda dile getirilen taahhütler şunlardır (ceu-ectp.org/f): Kentler;

1. Tarihten gelen çeşitliliği ve kültürel zenginliği koruyacaklar,
2. İşlevler ve içerikler açısından birçok ağ ile birbirlerine bağlanacaklar,
3. Her alanda ve her düzeyde eşgüdüm ve tamamlayıcılığı yakalamaya çalışırken yaratıcı ve rekabetçi kalacaklar,
4. Kent sakinlerinin ve genel olarak da kentten yararlananların refahını kararlı bir şekilde sağlayacaklardır.

Bu taahhütler Avrupa kentlerinin gelecekte birbirlerine bağlı ve bağımlı, ortak hareket edebilen, her alanda dayanışma içinde olabilme çabalarını göstermekte ve gelecekte kentlerin tek başlarına kalmamaları gerektiğini de vurgulamaktadır.

Dünyadaki yeni değişim dinamikleri küreselleşme süreciyle paralel gitmekte, buna bağlı olarak kentlerin vizyonlarının, rollerinin ve işlevlerinin değişmesi de kaçınılmaz hale gelmektedir. Kentler karşıt süreçlerin eş zamanlı olarak işlediği alanlar olarak tarih içinde, ulus-devletleşme, ussallaşma, bürokratikleşme ve kapitalistleşme süreçlerinin temel faktörü iken, bugün kentler küreselleşme, yerelleşme, demokratikleşme, bireyselleşme, sivilleşme; bilinçlenme-kültürlenme-örgütlenme süreci ve bir yaşam biçimi veya toplumsal örgütlenme modeli olarak da kabul edilen (Duru,Alkan,2002:77-106) “*kentlileşme*” gibi hem olumlu; hem de yoksullaşma, yabancılaşma, insanı dışılaşma, ekolojik bozulma, saldırganlaşma gibi sayılarını arttırabileceğimiz olumsuz süreçlerin itici gücü haline gelmiştir. Başka deyişle, kentleri ve onların geleceklerini derinden etkileyen küreselleşme, hem kent içi, hem de kentler arası farklılık alanlarını değiştirmekte, parçalanmayı yoğunlaştırıcı bir rol oynamaktadır (Aslanoğlu,1998:153).

Küresel düzeyde değişimin dinamiklerini, bakış açısına göre farklı boyutlarda ele almak olanaklıdır. Aktan`ın (1999:79-81) sınıflandırmasından yola çıkarak oluşturduğumuz küresel değişimin Antalya kenti için de geçerli olabilecek içeriklerini şöyle özetleyebiliriz:

1. İnsani Alanda Değişim: Toplumlar, dolayısıyla da kentsel yaşam insan haklarına saygılı olmayan, yoksulluk, açlık, evsizlik, susuzluk gibi insan yaşamının temel gereksinimlerinin karşılanmadığı ve görmezlikten geldiği, sosyal devlet anlayışından uzaklaşdığı, sosyal, duygusal, derinlikli, dayanışmacı ilişkilerin yerini asosyal, rekabetçi, egemenlik ilişkilerinin aldığı, para ve birikim mantığıyla işleyen bir küreselleşme süreci içindedir. İnsanların sağlık, eğitim, konut, su, kanalizasyon gibi temel hizmetlere ulaşamadığı, zenginlerin daha zengin, fakirlerin daha fakir olduğu bir ekonomik, sosyal ve siyasal bir sistem hüküm sürmektedir. Yoksulluğun açlıkla eş anlamlı kullanıldığı ve bir çok boyutunun görmezden geldiği bir dönemi yaşıyoruz. Yoksulluk kötü yaşama ve barınma koşulları, hastalık, cehalet, saldırganlık, parçalanmış aileler, zayıflayan toplumsal bağlar, gelecek yokluğu ve verimsizlik gibi boyutları da olan bir durumdur (Bauman,1999:85). Kentsel yoksulluğun artması makro ekonomik ağırlıklı kent ve tarım politikalarına bağlıdır. Öte yandan, resmi sosyal politikalar tek çözüm olamamakta, yerel düzeyde de insani çözümlere gereksinim göstermektedir. Kent, insanın yarattığı yapılar yığını değil de, özgürlük ve öz bilinç olarak insanlığın potansiyelleriyle ilgili en ileri kavramlarımızı hayata geçirebilen yeni bir “*İnsan Kent*” kavrayışını ortaya çıkarmalıdır (Bookchin,1996:181).

2. Ekonomik Alanda Değişim: Dünya küreselleşirken, ekonomide serbestleşme, özelleşme, bölgeselleşme, gönüllüleşme ve nüfusun büyük bir çoğunluğu

için yoksullaşma, küçük bir kesimi için de zenginleşme söz konusu olmaktadır. Dünyada ticaret ve sermaye, bilgi, bilim ve teknoloji, mekan ve zaman daralması gibi süreçlerle ulus-devlet sınırları aşılmaktadır. Dünya ekonomisinde uluslararası şirketler hakimiyetlerini kurmaktadır. Bu bağlamda kentler önemli ve yeni işlevler yüklenmektedirler. Dünya kentleri küresel sermayenin, malların, bilginin birikiminin, denetiminin ve dağıtımının yapıldığı ve kayıtsız ekonominin yerleştiği merkezlere dönüşmektedir. Küreselleşme bir yandan, yeni olanaklar yaratırken diğer yandan yoksulluk açısından ciddi yıkımlara neden olmaktadır (Aslanoğlu,1998:124).

3. Sosyo-kültürel Alanda Değişim : Bu değişim kentleşme, bireyselleşme, yerelleşme ve dinselleşme özellikleri göstermektedir. Giderek daha fazla sayıda insan kentlerde yaşamaktadır. 2025 yılında dünya nüfusunun % 70'nin kentlerde yaşayacağı tahmin edilmektedir. Dünya nüfusu artmış, yoksulluk, işsizlik ve göç gibi değişkenler temel belirleyiciler olmaya başlamıştır. Nüfusun homojenliği daha da azalmış, benzeşme yerini farklılaşmaya bırakmıştır. Kentlerde sosyal soyutlanmanın, şiddetin ve suçun arttığı, bireyin rekabet dünyasında yerini alabilmek kaygısıyla sosyal bağlarının zayıfladığı, kenttaşların kendilerini komşularından uzak tuttuğu, kendini soyutladığı gözlemlenmektedir.

4. Siyasal Alanda Değişim: Demokrasinin içeriği yeni haklarla sürekli genişlemektedir. Dünya bir yandan demokratik katılım ilkelerinin geçerli olduğu süreçleri yaşarken diğer yandan ulus-devletten uluslararasılaşan çoğulcu bir devlete geçiş gündeme gelmekte, yerel milliyetçilikler ortaya çıkmaktadır. Ulus devlet sınırları ortadan kalkmakta, sosyal devlet zayıflamaktadır. Devlet karşısında bireyin güçlenmesiyle dünya vatandaşı olma eğilimi yükselmekte, kentsel yerel katılım sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Porto Alegre ve Lyon kentleri örneklerinde olduğu gibi, genel gelişme şemaları oluşturulurken halkla beraber kentin geleceği konusunda ortak çalışmalar gerçekleştirilmekte, birlikte karar verme, öğrenme, katılımcı bütçe ve geleceğe yönelik vizyon oluşturulmaktadır (WALD,1997:80, 1998:37).

5. Teknolojik Alanda Değişim: Bilgi toplumu; bilgisayar, hızlı haberleşme, robotlaşma, sanallaşma, standartlaşma özellikleri göstermekte ve insan faktörünün önemi sorgulanmakta, maddi sermayeden çok; eğitilmiş, bilgili, becerili ve tecrübeli insanlara olan gereksinim, eğitimi ön plana çıkarmaktadır. İletişim ve bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler insan ilişkilerini ve kentin kullanımını da derinden etkilemektedir. Her türlü iş için sokağa çıkmak zorunda olmayan, kentin sokaklarını, sahilini, bankasını, müzesini artık evlerinde ekran karşısında bir tuşla gezen insanların çoğalması sanal kentlerin ortaya çıkışının göstergeleri olmaktadır (Arit,1998:62-63).

6. Ekolojik Alanda Değişim: Bugün, küresel ısınma, iklim değişikliği, erozyon, çölleşme, doğanın ve çevrenin kirlenmesi, biyolojik çeşitliliğin tahribi, dolayısıyla da beslenme güvenliğinin giderek azalması yapılan araştırmaların ortaya koyduğu gerçeklerden bir kaçıdır. Ekolojik değişim yalnızca doğal süreçlerdeki değişim değildir, aynı zamanda sosyal doku, mekansal yerleşimler ve göçler gibi birçok . değişimi de içermektedir. Artık ekolojik bakış açısıyla kent ve kırsal ayrımı yapılmamakta, tersine kırsal kentin özelliklerinin birleştirilmesiyle kentlerde ekolojik planlama öne çıkmaktadır. Ekolojik planlama, bir yöntem olmanın yanı sıra yeni bir yönetim anlayışını ifade etmekte ve Tarlet tarafından *“Belirli bir teknikten çok bir düşünce biçimi olarak, plan ve şemaların sadece kalkınma temelli ekonomik verilerinden yola çıkmak yerine onlara paralel olarak, iklim, su, toprak, flora, fauna, peyzaj, çevre kirlenmesi ve bunların yaratacağı olası zararlar ve diğer çevre faktörlerinin hesaba katılarak kentsel arazi düzenlemelerinde biyofiziksel çevre öğeleri arasında entegrasyonu sağlama kaygısı”* olarak tanımlanmaktadır (Tarlet,1985:33). Bugün artık, *“sürdürülebilir kentler”*, *“kentsel yaşam kalitesi”*, *“ekolojik etki”*, kentin biyokimyasal değişimlerini, madde ve enerji akımlarını ölçen *“kentsel metabolizma”*, gibi kavramlar gündeme gelmektedir. Örneğin Herbert Girardet hava kirliliği, atıkları, ürünleriyle Londra Metropolü'nün metabolizmasını sayısal olarak hesaplamıştır (1996:43). Kentlerin sürdürülebilir hale dönüştürülmesi insanlığın birincil önceliği olarak görülmekte ve *“Sürdürülebilir Kentler Simülasyon Programları”* geliştirilmektedir.

Kent vizyonunun belirlenmesinde, küresel ölçekte değişimlerin izlenmesi ve yerel ölçekte kentsel dinamiklerin, sorunların ve gereksinimlerin saptanarak bu değişimlerle birlikte değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Antalya'nın yönetiminde kentin kendine özgü dinamikleri, sorunları ve önceliklerini belirlemek kent vizyonu için temel olacaktır.

II –Antalya Kenti Değişim Dinamikleri ve Sorun Alanları

Antalya Kent Vizyonu değerlendirmelerini bu küresel değişimler çerçevesinde yaptığımızda kent için yanıtlanması gereken sorulardan birkaçı şunlardır: Antalya'nın değişim dinamikleri ve kentin öncelikleri nelerdir? Kent için gelecekte ulaşılması hedeflenenler nelerdir ve nasıl elde edilebilir?

1. Antalya Kenti Değişim Dinamikleri :

a) Nüfus Dinamikleri: Antalya kentinin bugün için değişim dinamiklerinin başında demografik özellikler gelmektedir. Antalya, kentler arası büyüklük sıralamasında 7. sırada yer almaktaysa da, toplam kent ve kent merkezi nüfus artış hızı açısından birinci sırada bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda da görüleceği gibi 10

yıllık sürede kentsel kırsal nüfus oranı kentsel nüfus lehine yükselmiştir. Nüfusun sürekli ve hızla değişeceği Antalya’da alınacak önlemlerin de uzun erimli olmasını gerektirmektedir. İç göç olarak büyük şehirlerden, güney doğu ve iç kesimlerden; dış göç olarak Almanya başta olmak üzere, son yıllarda Bağımsız Cumhuriyet’lerden yasal ve yasal olmayan yollarla nüfus almakta, Türkiye ortalaması olan binde 26.98’in çok üzerinde yıllık binde 42’lere varan nüfus artış hızına ulaşmaktadır. Özgün sağlık ve kentsel hizmet gereksinimleri olan engelliler 29.154 ile azımsanamayacak sayıda. Konutlar yaşanabilir barınma koşullarına açısından olumsuzluklar içermektedir. 2000 yılında hala tuvaleti konutun dışında olan 383.339 ve hiç tuvaleti bulunmayan 2.066 konutun olması turizm kenti Antalya için kentsel yaşam kalitesini yakından ilgilendirmektedir. Bu tür demografik veriler hem, alt yapı, konut, sağlık, güvenlik gibi temel kentsel hizmetler, hem de sosyal doku ve ilişkiler açısından gereksinimlerin sayısının çok, yönetsel eksikliklerin yüksek olduğunu ve kentin önemli değişimlere açık bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 1: Antalya İli Demografik Verileri

	1990	2000	Nüfus Artış Hızı (binde)
Genel Toplam	1.132.211	1.719.751	41.79
Şehir toplam	602.194	936.330	44.13
Köy toplam	530.017	783.421	39.07
Merkez toplam	448.773	714.129	46.44
Nüfus yoğunluğu	55	72	—
Engelliler toplamı	v.y	29.154	—
Hane halkı Sayısı	225.016	383.339	—
Tuvalet konutun dışında	v.y	38.625	—
Tuvalet yok	v.y	2.066	—

Kaynak: DİE, 1990 ve 2000 Genel Nüfus Sayımları

b) Sosyo-ekonomik Dinamikler : “*Irkların Ülkesi*” anlamını taşıyan Pamfilya antik kenti ile Antalya’nın tarih içinde de farklı etnik gruplara barınak olduğu ve ortak tarihi oluşturduğunu görmekteyiz (Töre,2002:107). Bugün de Antalya’da çeşitli toplulukların varlığı sürmektedir. Küreselleşme sürecinde bilgi ve teknolojik gelişme olanaklarına ulaşabilmek, hoşgörülü, demokratik bir toplum olabilmek için eğitim düzeyinin artırılması birincil derecede önem taşımaktadır. İşsizlik ve gelir dağılımı dengesizlikleri, aile yapısındaki değişimler sosyal yardıma olan gereksinimi artırmakta, sosyal güvenlikten yoksun nüfusun artması da demografik

ve ekonomik dinamiklerle paralel gitmektedir. Antalya’da kırlı ve kentli ayrımları çok kesin çizgilerle gözlemlenebilmektedir. Bu durum, sınıflar arası farklılıkların ve eşitsiz dağılımın keskin olduğunun göstergesidir. Yeniliklerin getirilmesi ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi, başka kentlerde eğitim almış veya büyük kentlerden gelerek yerleşmiş olanlar tarafından sağlanmaktadır. Büyük arazi sahipliğinden 10-15 katlı apartman sahipliğine geçiş toplumsal ilişki parametrelerini değiştirmektedir. Apartman sahipliği tek başına kentlileşme göstergesi olmadığı halde öyle algılanmaktadır. Antalya’ya özgü yeni toplumsal tabakalaşma biçimleri ortaya çıkmakta, suç oranlarını artmasına neden olmaktadır.

Bazı grupların kamusal mekandaki varoluşları ile eylemleri; tehlikeli ve sakıncalı olabilmektedir. Tinerciler, sarhoşlar, evsizler, seks işçileri, uyuşturucu kullananlar, yankesiciler, sokak çocukları, tehlikeli sürücüler, çeteler vb. olumsuzlukların sayılarının artması sosyal açıdan olumsuz dinamikler yaratabilmekte, hem turistler için hem de kenttaşlar için güvensizlik kaynağı olmaktadır.

c) Ekonomik Dinamikler : Ekonomik açıdan refahımız ulus-devlete değil kentlere

bağlı gelişmiştir. Üretim ve refahı geliştirme kamu alanının bir parçası haline gelebilir ve ekonomik politikalar yerel halk tarafından kentlilerin genel çıkarları, ihtiyaçları ve kullanımları doğrultusunda oluşturulabilir. Yerel ekonomik düzen böylece yaşam için gerekli olan mal ve hizmetlere özgür ve demokratik bir biçimde erişebilmeyi, maddi yokluğa karşı bir garantiyi, kentlilerin ortaklaşa paylaşımlarını sağlayacak bir sisteme dönüşümü getirebilir.

Küreselleşme sürecinin bir yandan da yerel ekonomilerin küresel ekonomiyle etkileşimini sağlamakta olduğu ve karşılaştırmalı üstünlükler temelinde rekabetin yerel uzmanlaşmayı artırdığı gözlenmektedir. Antalya kenti turizm ve tarım sektöründeki uzmanlığı yakalamıştır, ürün çeşitliğini sağlayarak dünya ekonomisi içinde karşılaştırmalı üstünlükler elde edebilir. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken ulusötesi şirketlerdir ve yerel düzeyde alan kazanma çabaları kentsel ekonomiyi olumsuz etkilemektedir. Antalya’da suyun ulusaşırı yabancı işletmeler tarafından dağıtımı ve satışı buna bir örnektir. Turizmin “her şey dahil sistem” gibi salt kitlesel biçimden çıkarılıp, doğaya karşı yumuşak, ekonomik yönden daha verimli, sosyal yönden sorumlu olan “*eko-turizm*”e yönelmesi; yerel düzeyde istihdam yaratıcı, yerel özgün ürünlerin, tarihsel kültürel zenginliklerin değer artışı sağlayıcı özellikleriyle daha yüksek gelir ve kültürel birikime sahip turiste hizmet verebilir hale gelmesi sağlanabilir. E. Mishan tarafından getirilen eleştirilerin başında kitle turizminin yayılmasının gerçekte bir seyahat demokratikleşmesi yaratmaması ve

Tablo 2: Antalya Kenti Genel Sosyo-Ekonomik Verilerinden Bazı Örnekler

Eğitim *	Okuma yazma bilmeyen toplamı*	122.653	Kişi
	Bilen toplamı*	1.321.367	Kişi
	İlkokul bitirmeyen toplamı	284.105	Kişi
	İlkokul bitiren toplamı	611.250	Kişi
İstihdam *	12 yaş ve üzeri işgücü toplamı	1.372.668	Kişi
	İstihdamda olan toplam	760.514	Kişi
	İşgücünde olmayan toplam	543.704	Kişi
	İşsiz	64.845	Kişi
	Ücretsiz aile işçisi	251.239	Kişi
	Ziraatte istihdam	377.656	Kişi
	Ticarette istihdam	131.276	Kişi
	Toplum,sosyal, kişisel hizmet.istihdamı	109.519	Kişi
	Sosyal güvenliği olan nüfus **	439.212	Kişi
Suç Oranları****	Yaralama toplamı	456	Kişi
	Gasp soygun toplamı	138	Kişi
	Hırsızlık toplamı	5.646	Kişi
	Öldürme toplamı	42	Kişi
Kültürel Faaliyetler ve Halkın Katılımı**	Antalya Müzesi	238.925	Ziyaretçi
	Kütüphane	485.418	Okuyucu
	Sinema	1.800.000	izleyici
	4 Tiyatro,opera ve bale	H*80.000	İzleyici
	Sanatsal sergi	4.997	İzleyici
Arazi **	Kentin Yüzölçümü	20.591	km2
	Toplam tarım arazisi	4.150.160	Dekar
	Toplam Örtülü alan	133.366	Dekar
	İşletme sayısı(1991)	105.676	Adet
Turizm**	Toplam Tesis sayısı	803	Adet
	Toplam Yatak Kapasitesi	203.987	Adet
	Turist girişleri	1.758.732	Kişi
Serbest Bölge Faaliyetleri **	Net Parsel Alanı	371.025	m ²
	İşletme Sayısı ve İstihdam	94 firma 1266	Kişi
	Ticaret hacmi toplamı	176.152.652	Dolar
	Boşaltma faaliyeti	19.221	Ton
	Yükleme faaliyeti	29.080	Ton
	Yabancı bayraklı gemi	30	Adet
	TC bayraklı gemi	12	Adet
	GSYİH cari fiyatlarla (1987 fiyatlarıyla)***	2.814.530.000	TL.
	GSYH Kişi Başına (1987 fiyatlarıyla)***	1.757.983	TL.

İhracat, İthalat,	İhracat Toplam	137.273.000	Dolar
Yabancı Sermaye **	Sebze –Meyve	55.148.503	Dolar
	Tekstil, Deri, Halı	54.927.896	Dolar
	Çiçek	13.052.140	Dolar
	İthalat Toplam 205.930.000 (sanayi ürünleri payı %93.4)		Dolar
	Yatırım Teşvikli Yabancı Sermayeli	241 Adet Firma	
	Toplam Yatırım tutarı	54.137.000	Dolar
	İstihdam	479	Kişi
İlin Mali Verileri**	İl Konsolide Bütçe Gelirleri	158.224 Milyar TL.	
	İl Konsolide Bütçe Giderleri	188.639 Milyar TL.	
	İl Özel İdaresi Konsolide Bütçe Gelirleri	14.016 Milyar TL.	
	İl Özel İdaresi Konsolide Bütçe Giderleri	12.776 Milyar TL.	
	Toplam Vergi Tahsilatı	153.850 Milyar TL.	
		114.865	mükellef
	Tüm Belediyelerin Gelirler Toplamı	57.735 Milyar TL.	
	Tüm Belediyeler Giderler Toplamı	61.303 Milyar TL.	

* DIE 2000 Genel Nüfus Sayımı verilerinden derlenmiştir.

** ATSO 1999 Ekonomik Rapor'dan 1999 yılı verileri alınarak derlenmiştir.

***İllere ve Bölgelere Göre Çeşitli Göstergeler, DPT, Ağustos 2002, s.6-12.,

**** www.egm.gov.tr/asayis/istatistik 2000

ziyaret edilen yerleri yok eden bir yanılsama olduğu yönündedir (aktaran Urry,1999:184).

Tarihsel perspektifte Antalya karadan ve denizden dışa açılan bir liman kentidir. Deniz ticareti ile kentin tarihteki yerini tekrar kazanmasını sağlayacak yatırımların yapılması ekonomik dinamikleri değiştirerek geliri artırabilir. A.B. üyeliği ve Akdeniz ekonomilerine entegrasyon sürecinde Antalya kenti, havza bazında da önemli hale gelmiştir. Serbest Bölge aracılığıyla Akdeniz'de bölgeselleşmenin bir gereği olarak, diğer Akdeniz ülkeleriyle ilişkilerin geliştirilmesi, liman kenti özelliklerinin yeniden kazandırılması yeni dinamikler yaratacaktır. Balıkçılık ve deniz ürünleri üretimi de ayrı bir ekonomik katkı sağlayabilecek bir alandır. Enerji teknolojilerinin geliştirilmesi ve uluslar arası arenada yerini alması, kent ekonomisinin önemli bir ögesi haline gelmesi sağlanabilir.

Bu çalışmanın amacı kentler arası ve ulusal düzeyde karşılaştırmalı üstünlükler saptamak olmadığı için Tablo 2'de yer alan sayısal veriler Antalya kentinin farklı, zayıf ya da güçlü olabileceği alanlardan bazı verilere göz atmak amacıyla oluşturulmuş ve 1999-2000 yılları arasında kalmaya özen gösterilmiştir.

DPT tarafından 2003 yılında yapılmış olan araştırmadan bazı veriler de Tablo 3'te verilmiştir. İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında Antalya 10. sırada ve 2. derecede gelişmiş iller içinde bulunmaktadır. Sağlık sıralamasında 8. sırada ve eğitim sektörü gelişmişlik endeksi sıralamasında ise 9. sırada yer almaktadır. Ayrıca Tablo 3'te Antalya ili Ekonomik ve Sosyal göstergelerin Tablo 2'de verdiğimiz verilerle kıyaslanabilmesi açısından birkaçına dikkat çekmek yararlı olacaktır.

Tablo 2'de eğitim açısından 2000 yılında Antalya kenti eğitim düzeyinin; nüfusunun yarısından çoğu hiç okul bitirmeyen, hiç okuma yazma bilmeyen ya da sadece ilk okul bitirenler açısından dahi değerlendirildiğinde son derece düşük olduğu görülmektedir. Oysaki Tablo 3'e bakıldığında kentlerin gelişmişlik göstergelerinde Antalya kenti eğitim açısından olumlu yansıtılmıştır. İstihdam yönünden, ziraatın 377.656 ile önde gittiği her iki tabloda da görülmektedir. Sosyal güvenliğe ise istihdamda olan kesimin tamamı yerine, yaklaşık yarısından biraz fazlası sahiptir. Bu araştırmada sosyal güvenlik, göstergelerden biri olmadığı gibi, ücretsiz aile işçisi 250 binin üzerindedir, işsiz sayısı ise 65 bine yaklaşmaktadır. Kültürel faaliyetler ve halkın katılımı da sınırlı kalmakta sinema seyircisi en yüksek düzeydedir. Sanat sergi izleyicisi ise 5 bine dahi varamamaktadır. Diğer büyük kentlerle kıyaslandığında geniş bir araziye sahip olan Antalya kenti giderek artan oranda tarım arazilerini imara açmaktadır. Turizm tarımla birlikte en önemli gelir kaynağıdır azımsanamayacak oranda, 200 binin üzerinde yatak kapasitesine, 800'ü aşan tesis sayısına ve 2 milyon civarında turist girişine sahiptir. Serbest bölge ise sınırlı bir kapasite ile çok yüksek olmayan gelir getirisiyle ancak gelişmeye açık gözükmemektedir. Narenciye, çiçek, tekstil ihracatı ile 137 milyon doların üzerinde gelir sağlamakta ise de ithalatın en yüksek payı sanayi ürünlerine ayrılmakta ve 206 milyon dolara yaklaşmaktadır. Mali açıdan ise pek parlak bir durum sergilememekte, vergi gelirleri 153 trilyon 850 milyar TL. tahsilat ile düşük kalmaktadır, zira bir çok turizm işletmesinin merkezi kent dışında büyük şehirlerde olduğundan vergisini Antalya'ya yatırmamaktadır. Yabancı sermayeli firma sayısı da 241 ile azımsanamayacak bir düzeydedir ve yerel değerlerin yabancıların yararına ve kullanımına açıldığını göstermektedir. Yabancılar mülk edindirme yasasının da bu kullanımı hızla yükseltmesi kaçınılmazdır.

Antalya İli Ekonomik ve Sosyal Göstergelerj Türkiye ortalaması ile kıyaslandığında şehirleşme oranı, sanayide çalışan oranı, bebek ölüm oranı, onbin kişiye düşen hastane sayısı, kişi başına düşen gelir, yeşil karta sahiplik oranı, kişi başına elektrik tüketimi açılarından düşük kalmaktadır. Tarımsal üretim değeri Türkiye ortalamasına yaklaşmakta, asfalt oranı, otomobil sayısı, tarım iş kolunda çalışanların oranı, yıllık ortalama nüfus artış hızı ortalamanın üzerindedir. Kentlerin sosyo-ekonomik gelişmişlikleri açısından suç oranları, kadın erkek cinsiyet farklılığına dayalı göstergeler, gelir dağılımı eşitsizlikleri, yoksulluklar gibi sayılarını çoğaltabileceğimiz göstergelerin de yer alması kent vizyonunu belirlemede önemli ölçütlerdir.

Tablo 3 : 2000 Yılı Antalya İli Ekonomik ve Sosyal Göstergeleri*

Birim	Değişken	Antalya	Türkiye
	Demografik göstergeler		
Kişi	Toplam nüfus	1.719.751	67.803.27
Yüzde	Şehirleşme oranı	54.45	64.90
	İstihdam Göstergeleri		
Yüzde	Tarımda çalışanların toplam istihdama oranı	49.66	48.38
Yüzde	Sanayide çalışanların toplam istihdama oranı	5.50	13.35
Yüzde	Ticarette çalışanların toplam istihdama oranı	18.50	9.67
	Eğitim Göstergeleri		
Yüzde	Okur-yazar nüfus oranı	91.86	87.30
Yüzde	Üniversite bitirenlerin 22 üzeri yaş nüfusa oranı	Kas.72	8.42
	İkokullar okullaşma oranı	99.29	98.01
	Lliseler okullaşma oranı	40.09	36.92
	Sağlık Göstergeleri		
Binde	Bebek ölüm oranı	32.00	43.00
	Onbin kişiye düşen hekim sayısı	Ara.83	Ara.70
	Onbin kişiye düşen hastane yatağı sayısı	16.42	23.Nis
	Tarım Göstergeleri		
Milyon TL.	Kırsal nüfus başına tarımsal üretim değeri	1.040	1.124
Yüzde	Tarımsal üretim değerinin Türkiye içindeki payı	03.50	100
	İnşaat Göstergeleri		
Adet	Daire Sayısı	456.371	16.235.830
Yüzde	Borulu su tesisatı bulunan daire oranı	97.54	96.60
	Mali Göstergeler		
Yüzde	GSYİH içindeki pay	Şub.50	100
Milyon TL.	Fert başına GSYİH	1.813	1.837
Milyon TL.	Fert başına genel bütçe gelirleri	178	464
Milyon TL.	Fert başına sinai, ticari ve turizm kredileri miktarı	216	392
	Altyapı göstergeleri		
Yüzde	Kırsal kesimde asfalt yol oranı	54.38	45.23
Yüzde	Yeterli içmesuyu götürülen nüfus oranı	86.16	84.98
	Diğer Refah Göstergeleri		
Adet	Onbin kişiye düşen özel otomobil sayısı	885	652
Mws	Fert başına elektrik tüketim miktarı	Oca.41	Oca.43
Yüzde	Yeşil karta sahip nüfus oranı	Kas.17	14.93

* Kaynak : DPT, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003), Yayın No. DPT: 2671, Ankara, Mayıs 2003, s.161 göstergelerden önemli birkaçı seçilmiştir.

Tablo 4 : Antalya'nın Şehirlerin Fonksiyonel Sınıflandırılmasındaki Yeri

Nüfus1990Ziraat Dışında kalan nüfusun toplam çalışanlara oranı kademenmesiBirinci sırada çıkan fonksiyon ve oranı %	Ülke Yerleşme Merkezleri Sistemindeki Değerlendirme sonucu
Merkez 378.207 89.6 Yöresel Merkez	Hizmet 28.5 İnşaat Merkezi
Akseki 11.023 75.9 İlk Kademe Kentsel Merkez	İnşaat 28.7 İnşaat+Ziraat Merkezi
Alanya 52.460 93.4 İlk Kademe Kentsel Merkez	Ticaret 36.5 Şehir(Sanayi 9.0)
Elmalı 12.384 87.4 İlk Kademe Kentsel Merkez	Hizmet 33.7 Şehir (Ziraat 12.6)
Finike 6.700 82.0 İlk Kademe Kentsel Merkez	Hizmet 32.5 Hizmet –Ticaret Merkezi
Gazipaşa 13.697 46.6 İlk Kademe Kentsel Merkez	Ziraat 53.4 Ziraat Merkezi
Gündoğmuş 4.554 33.8 Köy Grubunda Ticaret ve Hizmet Merkezi	Ziraat 66.2 Ziraat Merkezi
İbradı 4.215 43.4 Köy Grubu Ticaret ve Hizmet Merkezi	Ziraat 56.6 Ziraat Merkezi
Kale 13.793 18.8 İlk Kademe Kentsel Merkez	Ziraat 81.2 Ziraat Merkezi
Kaş 4.560 89.9 İlk Kademe Kentsel Merkez	Ticaret 35.3 Ticaret-Hizmet Merkezi
Kemer 8.449 92.7 Köy Grubunda Ticaret Merkezi	Ticaret 47.7 Ticaret Merkezi
Korkuteli 13.381 78.0 İlk Kademe Kentsel Merkez	Hizmet 28.9 Şehir (Sanayi 13.0)
Kumluca 17.166 32.7 İlk Kademe Kentsel Merkez	Ziraat 67.3 Ziraat Merkezi
Manavgat 38.498 84.0 İlk Kademe Kentsel Merkez	Ticaret 37.7 Şehir (Hizmet 13.5 Sanayi 7)
Serik 23.106 76.9 İlk Kademe Kentsel Merkez	Ziraat 28.2 Şehir (sanayi 13.0)

Kaynak : Türkiye'deki Şehirlerin Fonksiyonel Sınıflandırılması, DPT, 2000, s.81-107 *Nüfusu 10.000 ve üzeri yerler şehir kabul edilmiştir. **Parantez içindeki oranlar ilk 3 sıradaki fonksiyondan başka 4.fonksiyonun oranlarıdır.

d) Kültürel Dinamikler : Antalya kenti kendine özgü; sanatsal, folklorik özellikleri, farklı dilleri, yemekleri, müzikleri, tarihsel karakteristikleri olan bir kenttir. Sanatsal gösteriler, sergiler, konferanslar, bilgilendirmeler, müze, kütüphane, sinema, tiyatro etkinlikleri ile uluslar arası kültürel yeni açılımlara olan taleplerin arttığı gözlemlenmektedir. Son yıllarda yapılan, jazz müziği konserleri, uluslar arası resim festivali ve kongreler gibi örneklerin çoğalmasına gereksinim vardır.

e) Kentsel Dinamikler : Antalya metropolitenleşme süreci içindedir ve metropoliten planlamanın yapılması gerekmektedir. Isparta, Burdur, Konya gibi komşu kentlere de sunulan bir çok hizmet göz önüne alındığında bölgesel gelişim süreci içindedir. Ancak metropoliten alan olarak planlanması, metropol ve yerel özellikteki hizmetlerin ayrılmasını ve eşgüdüm içinde fakat ayrı yönetilmesini de gerektirmektedir.

Kentsel toprakların oluşumunda siyasal kaygılar, planlama, ulaşım, alt yapı sorunları, kentsel mekansal yenilikler, gecekondulaşma, kıyıların değişimi, tarım alanlarının imara açılması, doğal afetler ve bu konulardaki yasal değişiklikler kentsel dinamiklerin bir kaçıdır. Kentsel rantın toplumsal tabakalar arasındaki dağılım ve paylaşım biçimi de kentsel dinamikler açısından olumlu yada olumsuz etki yapabilmektedir. Kentlerin işlevleri ; öne çıkan üretim alanlarıyla belirlenmekte ve bu bağlamda farklı merkezler oluşmaktadır. Şehrsel fonksiyon olarak *“şehrin varlığını ve gelişimini mümkün kılan, hayatiyeti için gerekli kaynakları sağlayan faaliyetler”* esas alınmıştır (DPT,2000:8). Antalya kentinin işlevsel sınıflandırılmasında ülke yerleşim merkezleri açısından yerini ve öne çıkan uzmanlaşmış olduğu işlevlerini aşağıdaki tablolarda görmekteyiz.

Tablo 4’ü değerlendirdiğimizde, Ziraat fonksiyonunda % 81.2 ile Kale birinci sıradadır, onu % 67.3 oranıyla Kumluca’nın izlediği görülmektedir. Ticaret işlevinde ise çalışanların oranı ve ticaret merkezi olarak Köy Grubunda Kemer % 47,7 oranıyla ülke çapında birinci sıradadır. Hizmet işlevinde Elmalı % 33.7 çalışan oranıyla birinci sıradadır. Akseki ise inşaat çalışanları oranıyla önde gelmektedir.

Tablo 5: Şehirlerin Fonksiyonel Sınıflaması Açısından Antalya Kenti

Sınıflama	Şehrin adı	Sıralamadaki Yeri	Çalışanların Toplam Nüfusa Çalışanlara oranı%
Ticaret Şehirleri	Manavgat	sırada	38 Ticaret
	Alanya	sırada	37 Ticaret
Ziraat ve Hizmet Şeh.	Korkuteli	2. sırada	61 – Ziraat
	Serik	12. sırada	51 – Ziraat
Hizmet ve Ticaret Şeh.	Antalya –Merkez	7. sırada	50 Hizmet ve Ticaret
Hizmet Şehri	Elmalı	76. sırada	38 Hizmet

Kaynak : Türkiye’deki Şehirlerin Fonksiyonel Sınıflandırılması, DPT, 2000, s.156-193 tablolarından oluşturulmuştur.

Tablo 4 ve 5 birlikte değerlendirildiğinde ise, ulusal düzeyde Antalya kentinin kentsel işlevsel sıralamasında a) ziraat ve hizmet b) ticaret şehirleri içinde ilk sıralarda olduğu görülmektedir. Hizmet şehirleri, toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetlerini, ticaret şehirleri kategorisi ise, banka, sigorta, gayrimenkul satışı, toplam ve perakende ticaret, oteller ve restoranları kapsamaktadır. Dolayısıyla turizm ticaret işlevine dahil edilmekte sosyal ve hizmet boyutu dışlanmaktadır. Antalya, Sanayi ve Ziraat Şehirleri, Maden Şehirleri, Ziraat şehirleri, Sanayi Şehirleri, Sanayi ve Hizmet Şehirleri içinde yer almamakta, yalnızca Hizmet Şehirleri içinde 76. sırada Elmalı bulunmaktadır.

f) Ekolojik Dinamikler : 20.591 kilometrekarelik yüzölçümüne sahip olan Antalya, ilk çağlardan bu yana ikiyüzü aşkın kente sahipti, Pamfilya, Likya, Psidya bunların en önemlileridir. *“İlkçağ kentlerinin hemen hepsinde günümüzde bile hayranlık uyandıran kentsel mimari yapılarla birlikte, su sorununun da şaşılacak bir teknik ve ustalıklı ele alınıp çözüldüğünü gösteren su yapıları kalıntıları görülebilmektedir”* (Büyükyıldırım,2000:17). 2000’li yıllarda dahi kentsel su hizmetleri yönetimi milattan önceyi yakalayabilmiş değildir.

Dağları, kumsalı, travertenleri, akarsuları, şelaleleri, kültürel, tarihsel değerleri, flora ve faunasıyla Antalya kenti çeşitli ekosistemlerin bir arada bulunduğu, ekolojik zenginliği çok yüksek kentlerden biridir. Bu özelliğini korumayabilmesi gelecekte özgünlüğünü, farklılıklarını, eşsiz değerlerini gelecek nesillere aktarabildiğini ortaya koyabilen bir dünya kenti olmasında çok önemli bir rol oynayacaktır.

Doğal, kültürel, tarihsel değerlerin korunması, 40 metre yüksekliğinde kıyı falezlerine sahip olan Antalya’nın uluslar arası ekolojik değerini koruması gerekir. Sosyal boyutu da yok sayılan çöplerin geri dönüşümü, yenilenebilir enerjilerin kullanımı Antalya kenti için de hem ekonomik hem de ekolojik değerlerin korunmasını sağlayacaktır. Rüzgar enerjisi açısından 3. sırada yer alan (Şen,1996:26), güneş alma süresi en yüksek olan kentlerden biri olan Antalya güneş ve rüzgar enerjisinden yararlanarak “otoenerjetik” olarak adlandırılan kendi enerjisini üreten bir kent haline gelebilir.

g) Siyasal-Yönetmel Dinamikler : Mevcut olumsuz koşullar bugünkü kent ve yerleşim kavramlarının yeniden gözden geçirilmesi için uyarıcı niteliktedir. Kentler yaşayan organizmalardır ve dokularında; yapılar, ağaçlar, müzeler, kütüphaneler, spor alanları, yeşil alanlar ve sayılarını çoğaltabileceğimiz bir çok varlığın yanı sıra; insanların yaşamışlıklarının, çalışmışlıklarının ve kişisel tarihlerinin izlerini de taşırlar. Kentlerin artık yalnızca finansal mekanizmalarla ve basit sorunlara indirgenerek; kent planlamasının geleneksel yöntemlerini kullanarak yönetilemediği kaçınılmaz bir gerçekliktir. Belediyeler, merkezi idarenin veya özel sektörün güdümünde olarak

Tablo 6 : Antalya'nın Genel Ekolojik Değerleri

Yüzölçümü ¹	· 20.591 km ²
Orman kaynakları ¹	· 2.056.427 ha
Tarıma elverişli toprak ¹	· 415.016 ha
Su Kaynakları ²	
Yer üstü	· 15.846 hm ³ /yıl
Yer altı toplam kapasite	· 365 hm ³ /yıl
Toplam su yüzeyi	· 5.207.9 ha
Sulama alanı toplamı	· 205.956 ha
Hidrolik enerji potansiyeli	· 4.299Gwh/yıl
Güneşlenme süresi ¹	
Yıllık ortalama	· 8 saat 35 dakika/gün
Yaz ayları yıllık ortalama	· 12 saat 41 dakika/gün
Maden kaynakları ¹	
Barium Sülfat rezervi -görünür	· 2.090.430 ton
-muhtemel	· 2.163.240 ton
(çinko, kurşun, demirtaş, aliminyum, gümüş, kurşun yataklarına da sahiptir)	
Sit alanları ¹	· 4 adet Kentsel sit · 80 adet Arkeolojik ve Tarihsel sit · 23 adet Doğal sit
Flora ve Fauna ³	Ülke genelinde yaklaşık 3000 endemik bitki türünden ortalama 500'ü Antalya sınırları içindedir.
Özel Çevre Koruma Alanları ¹	Kekova, Belek, Patara
Milli Parklar ¹	· Güllük Dağı (Termossos) · Beydağları (Olimpos) · Köprülü Kanyon · Altınbeşik · 114.272 ha alan içinde

¹ Antalya İli Çevre Durum Raporu 2000, Antalya Valiliği Çevre İl Md., Antalya 2000 verilerinden derlenmiştir.

² 2001 Yılı Program ve Bütçe Raporu, DSI VIII.Bölge Md.,Antalya, 2000.s.1-4,1-8 verilerinden derlenmiştir.

³ Akbiyom, Akdeniz Üniversitesi Biyolojik Çeşitlilik Araştırma ve Uygulama Merkezi verileri.

kenti yönetemezler. Kentler sadece yaşamı maddi olarak kuran değil, kamusal yaşamı güçlendiren niteliklerle ve insan ölçeğinde olmalıdır. Yerel yönetimler özellikle de belediyeler, nüfusun örgütlendiği bir alan olan kentte yaşayan bireylerle ortak yaşam ilişkisiyle varolmaktadırlar (Duru,Alkan,2002). Bu açıdan bakıldığında kentli yurttaş, yalnızca seçmen anlamına gelmez. Günümüzde kenttaş; sağlanan mal ve hizmetlerin edilgen alıcıları konumuna, "vergi mükellefi seçmen" statüsüne yerleştirilmiştir (Bookchin,1999:37). Oysaki kenttaş, "bir kentte doğmuş, büyümüş ya da yaşamış olan, o kentle kişiliği arasında, tarihsel, ekinse, duygusal bağlar bulunan, bu kimlikle kimi kent haklarından yararlanmaya hak kazanmış olan ve aynı zamanda kentine karşı kimi toplumsal sorumlulukluk ve yükümlülükler altında olan kişi"dir.(Keleş,1998:84).

Gerçek anlamda kenttaşlık, kişiliğin sürekli olarak geliştirilmesini, eğitimini, kamu sorumluluğu duygusunun güçlendirilmesini gerektirir; birlikte yaşamı ve insan topluluğunu oluşturan etkin yurttaşlığı anlamlı kılan bu özelliklerdir. Konuşan, düşünen bireylerden oluşan bir toplumun varlığı ve görüş alışverişine dayalı hassas bir kamu alanına gereksinim duyan özgür bir toplumun bileşenleri bireysel değil toplumsal nitelik taşır (Bookchin,1999). Bu anlamda Antalya için yönetsel açıdan Avrupa Kentsel Şartı'nın önerdiği kentli hakları yol gösterici olabilir (Avrupa Konseyi,1996).

Antalya'ya kurulmasına karar verilmiş olan "NASA Robotik Radyoteleskop Sistemi" kente yeni jeopolitik bir ayrıcalık sağlayacaktır. Bu gelişmenin de uluslararası boyutta bilimsel, ekonomik, siyasal ve stratejik anlamda Antalya'nın dünya kentleri arasında yer almasını hızlandıracağı açıktır.

2) Antalya Kentinin Sorun Alanları

Sorun alanlarını kısaca aşağıdaki başlıklarda toplamak mümkündür:

1. İmar: Planlama, yerleşim ve imar hataları, İklimle uyumlu olmayan kentleşme, gecekondulaşma, kıyı alanlarının yanlış yönetimi, topraktan yararlanma biçimlerindeki sorunlar
2. Kentsel alt yapı
3. Ulaşım
4. Kent Ekolojisi : Kentsel yaşam kalitesi, tarihsel, kültürel ve çevresel yıkımlar
5. Toplumsal : Demokratikleşme, göç, kentleşme ve kentlileşme, ekonomik, sosyal, eğitimsel, toplumsallaşma sorunları

6. Yönetmel : Çoğulcu, katılımcı, şeffaf, demokratik yönetim
7. Sosyo-kültürel : Bilimsel, sanatsal, sportif etkinlikler
8. Küresel: Özgün bir dünya kenti niteliği kazanma

Kentin sorun alanlarının saptanması kent vizyonunun çözümler üretme, kentsel gelişmeyi sağlama ve katılımı artırma yolunda temel alması gereken verilerdir. Sorunlara getirilecek çözümler için de öncelik sıralaması gerekmektedir.

III - Antalya Kentinin Öncelikleri ve Yönetimden Beklentiler

Kent vizyonu geliştirmenin temel koşullarından biri kent için önceliklerin ve beklentilerin saptanmasıdır. Öncelikler neye veriliyorsa kentin gelişimi ve değişimi de o yönde olacak ve gelecek kuşakları da derinden etkileyecektir. Kuşkusuz farklı öncelik sıralamaları yapılabilir ancak bir kentin olmazsa olmazları olarak insan, toprak ve üretim tarzı temel alındığında Antalya kenti için sıralamayı; eğitim, ekolojik ve ekonomik öncelikler biçiminde yapabiliriz.

1) Antalya Kentinin Öncelikleri :

a)Eğitim önceliği: Önceliklerin saptanmasında temel ilke geleceğe yönelik ve sürekliliğin sağlanması olmalıdır. Antalya eğitim düzeyinin en düşük olduğu kentlerden biridir. Nüfusun yarıya yakını ilkokul mezunudur. Tablo no.2 de görüldüğü gibi eğitim düzeyi yetersizdir. Bunun için de Antalya kentinde birincil öncelik eğitime verilmelidir. Eğitimli, bilgi çağına ayak uydurabilen, uzmanlıklar kazanmış, kentleşmiş, demokrasiyi içselleştirmiş, katılımcı bir nüfus; kentsel gelişmenin, sosyal bütünleşmenin, ekonomik kalkınmanın temel kaynağıdır.

b)Ekolojik öncelikler: Antalya kendine özgü ekolojik zenginliklere sahiptir ve bu değerlerin yıkıma uğraması tehlikesiyle karşı karşıyadır. Tarihi yıkmayan bir yenileşme, geleceği göz önüne alan bir koruma olmalıdır. Antalya, kentsel ve kırsal alanları iç içe geçmiş bir kenttir. Kentsel yapılanmanın yanında seralar, tarım alanları yer almaktadır ve yeni kent planlamalarında kentsel alanların tarım alanlarıyla birlikte iç içe planlanması, ekolojik planlama yaklaşımına uygun düşen bir özelliktir. Kentsel ekolojik niteliğini kaybetmemesi, gelecekte Antalya'yı diğer kentlerden farklı olarak besin güvenliğini sağlamış ve hatta ihracatıyla öne geçmiş, yeşilini korumuş, kır-kent bütünleşmesini sağlamış hale getirecektir. Dolayısıyla, tarım alanlarının hızla imara açılmasının önlenmesi, tarihsel, kültürel ve ekolojik zenginliklerine sahip çıkılması, önceliklerden biri olmalıdır. Güneş kentleri kurma çabaları tüm ülkelerin gündemindedir. Antalya'nın yıl boyu yüksek oranda güneşlenme süresine sahip

olması nedeniyle “Güneş Kent” e dönüştürülmesi öncelikli bir hedef olabilmeli, güneş ve rüzgar enerjisini kullanan mimarisiyle, diğer yenilenebilir enerji kullanım biçimleriyle kent, gereksinim duyduğu enerjiyi kendi üretir hale gelebilmelidir.

c) Ekonomik öncelikler : Ekonomik önceliklerin saptanması kentsel yönetimin temel koşuludur. Antalya kenti için siyasal ve ekonomik riskler taşıyan bir sektör olarak turizm tek ekonomik araç olarak görülmemelidir. Tarım, turizmle birlikte düşünülmesi gereken bir sektördür ve gıda ihracatına daha fazla yönelerek geliştirilmelidir. Tarihsel ve kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi ekonomik ve ekolojik zenginliğe katkı getirecek öğelerdir. Kentsel yoksulluğun azaltılması yerel ekonominin ihtiyacı olan işgücünün sağlanmasında önemli bir rol oynayacaktır.

Avrupa Birliği üyesi ülkeler, GATS 2000 çerçevesinde Dünya Ticaret Örgütü-Hizmetler Ticareti Konseyi’ne; 2010 yılında çevre hizmetleri piyasasının 640 milyar Dolara çıkararak, bilgi teknolojileri ve ilaç sanayi seviyesine geleceğini, dolayısıyla A.B. için ticari engellerin kaldırılmasını önermektedir(WTO,2000:4). Bu denli büyük ve hızlı bir ekonomik gelişmeye açık olan çevresel hizmet sektöründe Antalya’nın yer edinebilmesi için gerekli ekolojik alt yapıya sahip olduğu söylenebilir.

2) Antalya Kent Yönetiminden Beklentiler :

Ortaya koymaya çalışılan tüm dinamikler çerçevesinde kentin öncelikleri belirlendikten sonra kent vizyonunu uzun, orta ve kısa vadede geliştirmek için tarihsel, kültürel, ekolojik özellikleri dikkate alan bir değerlendirmeye gereksinim vardır. Kent kimliği bu noktada önemli bir işlev görür ve tarihsel, kültürel, sosyolojik, görüntüsel (peyzaj), mimari, folklorik özellikleriyle, kenttaşların kentte buldukları değerler, amaçlar kümesi, kente yükledikleri idealleştirmeler gündeme gelir. Kentler kendine özgü, öne çıkan karakterleriyle bu kimliği uzun bir süreçte kazanırlar. Kentin tarihsel kimliğinde şelaleler, falezler, portakal bahçeleri, dut ağaçları ve ipek böcekçiliği belirginken, bugün Antalya çok farklı niteliklerle gündeme gelmektedir. Kent kimliğinin zaman içinde değişmesi doğaldır ancak bu, kentin genel karakterini değiştirmeye ve yok etmeye yönelmeyen bir değişim olmalıdır (Güvenç, 1990.18). Kentlerin gelişmesinde dikkat edilmesi gereken bazı kısıtlılıklar vardır ve bu sınırların aşılması önem taşır. Oysaki idari, ekonomik ve ekolojik sınırlar; siyasi tercihler ve ekonomik zorlamalar sonucunda aşılabilmektedir. Ancak doğal sınırların; su kaynaklarının koruma alanı sınırları, içme suyu kaynakları ve taşkın alanları sınırlarının kesinlikle aşılması yaşamsal zorunluluktur. Jeolojik özellikleri açısından çok farklı özelliklere sahip olan Antalya’da yapı yapma sınırlamalarının getirilmesi, kıyının özgünlüğü nedeniyle ekolojik taşıma kapasitesi sınırlarının denetlenmesi ve aşılması, imara açılması düşünülen alanların toprak verimlilik özelliklerine dikkat edilmesi önem taşır.

Antalya’da kenttaşların kent yönetiminden talep ve beklentileri Gündem 21 Kent Konseyi çalışma gruplarının toplantılarda aldıkları kararlarla iletilmektedir. Ancak, ne derece dikkate alındığı ve karar mekanizmalarına yansıtıldığı tartışmalıdır.

3) Antalya Kentsel Gelişim ve Değişiminde Ortaya Çıkabilecek İhtiyaçlar :

- Antalya kenti bilgilerinin toplanması, sağlıklı arşivlenmesi, sunulması ve değerlendirilmesi için, nüfus bilimciler, sosyologlar, ekonomistler, siyaset bilimciler, psikologlar, çevre bilimciler, kent bilimciler, mimarlar, jeologlar, coğrafyacılara gibi disiplinler arası çalışmalara yer verilmesi,

- Kent veri tabanlarının ve envanter modelinin oluşturulması, istatistik programlarının hazırlanması, **kent bilgi sisteminin** kurulması,

- **Antalya’nın yalnızca bir turizm kenti olduğu saplantısından** çıkarak tarımıyla da öne çıkması gerektiğinin kabulü. Bu aynı zamanda kentsel ve kırsal bağlılık özelliğine sahip olan Antalya için bir şanstır ve sosyal bütünleşmeyi sağlayıcı bir işlev de görür. Antalya aynı zamanda bir liman kentidir ve tarihinde bu özelliği ile yer almıştır. Antalya kentinin liman kenti olarak gelişiminin sağlanması ve denizden yararlanarak ekonomisinin yönlendirilmesi,

- **Kentsel Göstergelerin saptanması :** Antalya Kenti’nin gelişiminin izlenebilmesinin temel koşulu kendine özgü kentsel göstergelerinin saptanmasıdır. Birleşmiş Milletler İnsani Kuruluşlar Merkezi’nin Göstergeler Programı (CNUEH) tarafından belirlenen 46 gösterge “Yaşanabilir Kentler” için sosyal, ekonomik ve çevresel ölçütler belirlemiştir. Bir başka örnek, Avrupa Komisyonu’nun 1998 yılında kentlerin durumları hakkında bir değerlendirme yapmak ve şehirler arasında bilgi alışverişini kolaylaştırmak, diğer Avrupa kentleri hakkında karşılaştırmalı bilgi edinmek amacıyla kentsel göstergeler oluşturmuş olmasıdır. Tablo 7’deki kentsel göstergelerin Antalya kent yönetiminde dikkate alınarak gelecek vizyonu için yol gösterici olabilmesi,

- **Antalya Kent Anayasası’nın oluşturulması:** Çoğulcu demokratik katılım için kent anayasası etkin bir yol olabilir ve metropoller için bu kaçınılmaz hale gelmiştir. Kentliler ve kent yöneticilerinin uymaları gereken ilkelerin saptanması, kenttaşların bilinçli hareket etmelerini sağlar. Kent Anayasası, kentlilerin ve yönetimlerin karşılıklı yerine getirmek zorunda oldukları ilkeler, amaçlar ve sorumluluklar bütünüdür. Kenttaşların haklarının korunduğu, bedensel, duygusal ve sosyal gereksinimlerinin karşılandığı, çalışma ve dinlenmenin uyumlaştırıldığı ortamların oluşturulması, bütünü elden kaçırmadan, parçacı yaklaşımların terk edilmesi ile olanaklıdır (DPT,2001:121).

Tablo 7: Avrupa Birliği Kentsel Göstergeleri

Sosyo- Ekonomik Göstergeler	1. cinsiyet ve yaş dağılımlıyla toplam nüfus 2. ev halkının yapısı 3. kişi başına GSMH 4. ev halkının gelirleri ve aralarındaki farklar 5. ulusal yoksulluk sınıfının altında yaşayan nüfus 6. evsiz insan sayısı 7. sosyal güvenliği olanların sayısı 8. barınma ücretleri: gelirlerle karşılaştırmalı olarak kiralar 9. ev sahibi- kiracı oranı 10. yabancı uyrukluların, göçmenlerin, AB üyesi olan ve AB üyesi olmayan ülke vatandaşlarının oranı 11. doğumda yaşama şansı 12. suç oranı 13. endüstri sektöründen kazanç sağlayan aktif nüfusun yapısı 14. çalışan nüfusun toplam nüfusa oranı 15. iş gelişme oranı 16. çalışan ve işsiz olanlar dışında kalanların sayısı 17. emek piyasasına kadınların katılım derecesi
Yurttaşlık Görevlerine Katılım Göstergeleri	18. en son yapılan yerel seçimlere katılım oranı 19. oy kullanma yeterliliği olmayan sakinlerin oranı 20. yerel bazda seçilen kadın temsilcilerin derecesi
Eğitim Düzeyi Göstergeleri	21. ilk ve orta düzeyde okul terk oranı 22. cinsiyetlere ayırarak, nüfusun eğitim düzeyi 23. üniversitelere ve\veya yüksek eğitim kurumlarına yakınlık 24. okul öncesi eğitimin kapasite oranı
Çevre Göstergeleri	25. Avrupa standartlarına göre hava ve su kalitesi, gürültü düzeyi 26. enerji ve su kaynakları tüketimi 27. katı ve sıvı atık geri dönüşümü 28. trafik , (yolcu seyahatleri) özel ve kamusal taşıma 29. yeşil alanların oranı 30. nüfus yoğunluğu
Kültür ve Aktivite Göstergeleri	31. bir yıldaki tiyatro temsillerinin ve film gösterimlerinin sayısı 32. müzelerin ve bir yıl içinde gelen müze ziyaretçilerinin sayısı 33. spor alanlarının ve binalarının sayısı

Kaynak: Avrupa Komisyonu. inforegio.cec.eu.int/urban/audit/. europa.eu.int/comm/regional_policy

· **İnsan yerleşimleri planlama ve yönetimi** : İnsan yerleşimlerinin sosyal, ekonomik ve çevresel kalitesi ile tüm insanların, kentsel ve kırsal kesimdeki yoksulların yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmek; yönetimlerin öncelikli konularıdır. Habitat Zirvesi (B.M.,1996) ilkeleriyle, herkes için yeterli barınma, arazi kullanım planlaması ve yönetiminin sağlanması, su, çevre sağlığı, atık yönetiminin planlanması ve geliştirilmesi, hakça, sosyal açıdan olanaklı ve istikrarlı insan yerleşimlerinin özendirilmesi; kentsel yönetimin temel öğeleri haline gelmiştir. Yoksulluk, evsizlik ve yetersiz konut dahil olmak üzere; istihdam, geçim olanakları, ekonomik fırsatlardan eşit olarak yararlanamama, eğitim ve sağlık gibi temel sosyal hizmetlere ulaşamama gibi olumsuzlukların ortadan kaldırılmasının yanı sıra; fırsatların arttırılması, kaynaklara, istihdama ve gelir kaynaklarına erişebilme, kendilerine bakamayacak olanlara sosyal koruma sağlanması, kadınların kentsel alandaki gereksinimlerinin karşılanması ve becerilerinin tanınmasına ihtiyaç vardır. Antalya'nın gereksinimlerini tanımlayarak yaş ve cinsiyete duyarlı analizler, sosyal ve çevresel etki değerlendirmesi yapmak, , yerel ekonomik büyümeyi ve istihdam yaratılmasını içeren araştırmalar yapmak ve bulguları yönetim sistemlerine dahil etmek gerekmektedir. Konut stratejilerini saptama, insan yerleşimleri gelişmesinde kaynak oluşturma, kaynaklardan zamanında yararlanma, saydamlık ve hesap verebilme kapasitesi, sorunların ve önceliklerin belirlenmesi, hedeflerin konması, yasal hakların kullanılmasında, hizmet standartlarının tespitinde, kaynakların seferberliğinde, politika, program ve planlamanın uygulanmasında etkin olan bir yönetim sisteminin geliştirilmesi gereksinimi vardır.

4) Antalya Kent Yönetiminde Nasıl ve Neler Yapılabilir?

a) Temel İlkeler :

1. Kentin "**canlı bir sistem**" bir "**metabolizma**" olarak kabul edilmesi,
2. Kentsel gelişimin **mekan üzerinde siyasal, sosyal, ekonomik birçok değişimi** kapsadığının iyi kavranması ve bunun kamuoyu tarafından da anlaşılmasının sağlanması,
3. Antalya kentinin kendine özgü özelliklerinden yola çıkarak kentsel göstergelerinin saptanması ve ortak kent vizyonunun oluşturularak kentin yönetimi için bir araç olarak kullanılabilir hale getirilmesi.

b) İzlenebilecek Yöntem:

Yukarıdaki 3 temel ilkeye dayalı olarak

1. Gelecek için hedeflerin ve sınırlılıkların çizilmesi,
2. Kentsel değişim dinamiklerinin saptanması.
3. Kentsel gelişme potansiyellerinin belirlenmesi,
4. Yerel yenilik ihtiyaçlarının analizinin yapılması, kent gelişme planlarının hazırlanması,
5. Kentleşme, kentlileşme, sosyal bütünleşme, ekonomik ve ekolojik gelişme süreçleri arasındaki geçişlilikleri ve örtüşmeleri dikkate alan kent bilgi sistemlerinin kurulması,
6. Ekolojik değerlerin ve biyolojik çeşitliliğin korunması için sınırlılıkların belirlenmesi, taşıma kapasite ölçütlerinin oluşturulması,
7. Planlama çemberleri, kent yönetiminin denetiminde ve gözetiminde çalışan yurttaş kurulları, gelecek atölyeleri gibi kenttaşların gerçek katılımını sağlayacak örgütlenmelerin desteklenmesi,,
8. Eylem planlarının oluşturulması ve uygulamaya konulmasının sağlanması,
9. Kenttaşların kendilerini ifade edebilecekleri yalnızca protesto için değil gösteri, festival, sergi gibi kültürel ve sanatsal etkinliklerde de bulunabilecekleri yeterli genişlikte kentsel meydanların oluşturulması,
10. Kente göç eden yasal ve/veya yasal olmayan göçmen, sığınmacı, kaçak işçi gibi nüfusun tespiti ve sosyo-ekonomik özelliklerinin takibini sağlayacak bir kayıt sisteminin oluşturularak kent bilgi sistemine dahil edilmesi,
11. Yerel düzeyde gerçek bir çoğulcu demokratik katılımı kolaylaştırmak üzere, dezavantajlı grupların, yaşlıların, kadınların ve gençlerin yönetime katılımlarının teşvik edilmesi, bunun için gerekli kurumsal ve yasal çerçevenin oluşturulması,
12. Kenttaşlardan gelecekte kentlerini nasıl görmek istediklerini belirleyecek çalışmaların belirli aralıklarla yapılması ve değerlendirmeye alınması,
13. Bütün bu bilgiler çerçevesinde Antalya Kent Logosu'nun yeniden gözden geçirilmesi, izlenebilecek yöntemler içinde öncelikli olanlarıdır.

Antalya kent vizyonu oluşturulurken, kentin özgünlüklerinin ortaya

çıkarılabilmesine, geleceğinin doğru ve yaratıcı bir şekilde kurgulanmasına ihtiyaç vardır. Çünkü Antalya yalnızca turizm açısından değil ekolojik, sosyal ve tarihsel açıdan da zenginlikler kentidir. Kent vizyonunun kenttaşlarla birlikte oluşturulması ve uygulamaya konması kentin yönetim araçlarından biri haline getirilmesi çoğulcu demokratik yönetimin bir gereğidir. Antalya bir “*İnsan Kent*”e dönüştürülebilir, bu da insani olana öncelik verilmesiyle olanaklıdır.

Kaynaklar :

- Aktan, Çoşkun Can, (1999). “Yeni Değişim Dinamikleri ve Devletin Rolü”. **Türkiye Günlüğü**.No.56.
- Arit, Selda, (1998). “Geleceğin Kentleri”. **Bilim Teknik**. Sayı 362.
- Aslanoğlu, Rana, (1998), **Kent Kimlik Küreselleşme**. Asa. Bursa.
- Avrupa Komisyonu, <http://inforegio.cec.eu.int/urban/audit/>
- Avrupa Konseyi,(1996), **Avrupa Kentsel Şartı**, Mahalli İdareler Gn.Md. Yayın No.10, Ankara.
- B.M. İnsan Yerleşimleri Konferansı (1996), **Habitat Gündemi ve İstanbul Deklarasyonu, Hedef ve İlkeler, Taahhütler ve Küresel Eylem Planı**. İstanbul.,
- Bauman, Zygmunt, (1999), **Küreselleşme**. Ayrıntı Yayınları. İstanbulİstanbul.
- Bookchin, Murray, (1996), **Ekolojik Bir Topluma Doğru**. Ayrıntı Yayınları. İstanbul.
- Bookchin, Murray, (1999), **Kentsiz Kentleşme**. Ayrıntı Yayınları.İstanbul.
- D.P.T.,(2000), **Türkiye’deki Şehirlerin Fonksiyonel Sınıflandırılması**. Ankara.
- D.P.T.,(2001), **Yerel Yönetimler, Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. Ankara.
- D.P.T.,(2003), **İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması**, Yayın No. DPT:2671, Mayıs.
- DİE (2003), **2000 Genel Nüfus Sayımı**. Ankara.
- Duru, Bülent, Alkan. Ayten,(2002), **20.Yüzyıl Kenti**, İmge Kitabevi. Ankara.
- Dünya Ticaret Örgütü, World Trade Organization (WTO) (2000), Council for Trade in Services Special Session, “**GATS 2000 Environmental Services**”, S/CSS/W/38. 22 December.
- Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi, WALD (1997), **Yerel Üzerine Bir Tartışma**, İstanbul.
- Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi, WALD, (1998). **Porto Alegre, Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi**, İstanbul.
- Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi, WALD, (1997). “**Yerel**” **Üzerine Bir Tartışma**, İstanbul.
- europa.eu.int/comm/regional_policy
- Galip Büyükyıldırım,(2000), “Antalya Bölgesi Suları. Tarihsel Su Yapıları”: **Cumhuriyet Bilim Teknik**, Sayı 712.

- Girardet, Herbert. (1996), "Revisiting Carrying Capacity: Area-based Indicators of Sustainability", **Population and Environnement**, No.2..
- Güvenç, Bozkurt. (1990). "Kentlerin Kimliği ve Antalya Örneği Üzerine Notlar, Öneriler, Örnekler",**Antalya Kent Merkezi içinde Kalekapısı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması Bilgi Kitabı**, Antalya Belediyesi. Antalya.
- Keleş, Ruşen. (1998). **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, İmge Kitabevi, Ankara.
- Şen, Zekai. (1996). "Enerji Meteorolojisi ve Yenilenebilir Kaynakları".**İTÜ Vakıf Dergisi**. Sayı 18.
- Tarlet, Jean. (1985). **La Planification Ecologique, Economica**. Paris.
- Tekeli, İlhan, (2000). **Modernite Aşılırken Kent Planlaması**. İmge Kitabevi, Ankara.
- Töre, Teslim. (2002). **Birey, Toplum,Sistem ve Globalizm**. Alan Yayıncılık. İstanbul.
- Urry, John, (1999). **Mekanları Tüketmek**. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Ville Ottawa Ottawa (2004). ottawa.ca/2020/bb. Conseil de Planification Sociale d'Ottawa-Carleton.
- www.egm.gov.tr/asayis/istatistik 2000